

A MÁSIK KONDOR

Kondor Vilmos: *A másik szárnysegéd*

■ Amikor a titokzatos Kondor Vilmos öt *Budapest*-regény és egy hasonló témájú elbeszéléskötet után lezárta a rokonszenves bűnügyi újságíró, Gordon Zsigmondot középpontba állító sorozatát, elismerően bólogtattam: szerzőnk nemcsak kivételes íráskészséggel és műfajérzékenységgel rendelkezik, hanem egészséges arányérzéssel is. Tudja, hol kell megállni, mikor kezd kifáradni egy karakter és önismétlővé válni egy történetfolyam, s nem kívánja megvárni sem az olvasói érdeklődés hiányának első jelzéseit, sem az írás üres formagyakorlattá válását. A Kondor Vilmos-jelenségről szinte mindent elmondtak már, amit el lehet mondani ebben a(z irodalomtörténeti) pillanatban, az értékelések pedig egyöntetűen ugyanabba az irányba mutatnak: ez a rejtőzködő figura, aki személyesen sosem mutatkozik a nagyközönség előtt, interjút pedig csak e-mailben ad (és ez rendszeres találgatások táptalajául szolgál a valódi személyazonosságát illetően), műfajtörténeti fordulatot hajtott végre a mai magyar irodalomban – tulajdonképpen megteremtette magyar nyelven az ún. „kemény öklű” detektívregényt, és láthatóvá tette azt a nagyközönség, sőt (és ez legalább akkora fegyvertény) a kritika számára is. Ez ma már tény, lezárt irodalomtörténeti fejlemény, és az ebben játszott szerepét aligha vitathatná el tőle bárki – bármilyen irányt is vegyen későbbi pályája, ő marad a magyar *noir* „atyja”. Ráadásul nem is akármilyen „apaság” ez: a *Budapest noir*, majd –

még inkább – a *Bűnös Budapest* rendkívüli erővel robbant be a magyar irodalmi köztudatba, és egyszeriben kánoni rangra emelte a krimiiró dalmat – amit ugyanis ilyen elbeszélői színvonalon lehet művelni, azt már nem kínos olvasni, és utat talál magának a magasb literátori szalokokba is.

Ehhez azonban az kellett, hogy Kondor megtalálja azt a miliót, amelyben történetei és karakterei leginkább életre kelnek, és ez a közeg nem is igen lehetett más, mint az egykorvult polgári világ, a maga nehezen feloldható ellentmondásaival, bonyolult társadalmi viszonyrendszerével, al- és felvilágával – a két világháború közötti korszak (és annak továbbélése a világégés idején), amely minden komorságával együtt mégiscsak kellő mozgásteret biztosít egy oknyomozó bűnügyi újságíró számára. (Ugyan mekkora lehetősége lett volna Gordon Zsigmondnak a szocializmus idején bármiféle sötét üzemek leleplezésére, az ideológiai fedezet megteremtése nélkül?) Kondor pedig valósággal lubickol ebben a világban, bohém zsurnaliszták, elbűvölő delnők, nagypolgárok és ludovikás katonatisztek között, a kávéházak éjszakai életétől a külterki nyomortanyáig. Tájékozottságát, a korszakban való filológiai „alámérlését” nem is titkolja, regényeiben valósággal fetiszizálja a topográfiát: amikor Gordon elindul valahová, pontosan tudjuk, mely téren száll villamosra, és milyen utcák érintésével jut el kitérített céljához, amely a

harmincas évében történetesen épp azt a nevet viseli, amit. Ez a fajta betájolási kényszer néha teherként nehezedik az elbeszélésre, és dramaturgiai szempontból nem mindig indokolt, de kétségtelenül a Kondor-márka egyik meghatározó stílusjegye.

És ezzel el is érkeztünk egy kulcsszóhoz: Kondor Vilmos *márkanévvé, branddé* vált, ennek a brandnek pedig az egységes formatervezésű borítók közé zárt regények tartalmi/stilisztikai/műfaji jellemzőin túl része a szerző személye körül kialakult (javarészt a kilétét övező homályt befogadói érdeklődésre váltó) kultusz is. A Kondor Vilmos szerzői név pedig erőteljesen összefonódott a *hard-boiled* narratívához kapcsolódó műfaji elvárásokkal és az állandó főhős, Gordon Zsigmond személyével – ezért is vall bátorságra, hogy az író elengedte teremtménye kezét. Ami pillanatig sem jelentette azt, hogy valamiféle visszavonulást fontolgatna: amikor 2013 tavaszán volt szerencsém interjút készíteni vele,¹ már elég pontosan fölvezolta azt a folyamatban lévő munkáját, amelyből aztán *A másik szárnysegéd* végleges formája megszületett. Olvasói általános megelégedésére, a *márkahűség* ugyanis az irodalomban sem ismeretlen fogalom. Tudják ezt az Agave kiadó marketingesei is, akik ezúttal a korábbiakhoz képest jóval tudatosabban építették fel az új regény körüli imázskampányt – egyaránt alapozva a jól bevált elemekre és újszerű megoldásokra. Előbbire példát mindjárt az új regény borítóján találunk, a régi ponyvák grafikai megoldásait (és szándékos „patináját”) idéző címlapján – ráadásul kiemelt helyen, mindjárt a cím alatt – ez az idézet áll Falvai Mátyástól: „Kondor Vilmos megalapozta a magyar krimi.” Ami természetesen igaz, csak egyetlen gond van vele: hogy *A másik szárnysegéd* nem krimi. Kondor szerzői neve azonban oly mértékben összefo-

nódott a bűnügyi műfajjal, hogy a kiadó egyfajta „biztonsági játék” mellett döntött azáltal, hogy – dacára a műfajváltásnak – megőrizte a *krimit* mint hívószót. A szokatlanabb, a szerző korábbi régi vágású, „tanáros” imázsát némiképp módosító fogások közé tartozik az, hogy Kondor Vilmos egyszer csak nekiállt blogot írni.² Ez a blog láthatóan arra szolgál(t), hogy létrehozza azt a személyes elemekkel átítatott virtuális környezetet, amelyben a regény cselekménye és főhőse elhelyezhető: így aztán meghallgathatjuk rajta Wertheimer Miklós hadnagy, Őfőméltósága Horthy Miklós kormányzó szárnysegéde kedvenc slágereit, megismerkedhetünk az általa bálványozott színésznővel, Muráti Lilivel, belehallgathatunk Horthynak a nyilas hatalomátvétel küszöbén elhangzott, hidegrázós fegyverszüneti proklamációjába, megcsodálhatjuk Miklós imádott BMW 327-esét – mindezt az író hangulatos, szubjektív tolmácsolásában.

Mindebből elég világosan kitűnik, hogy Kondor ezúttal sem hagyta el azt a terepet, amelyen a leginkább otthonosan mozog: a Horthy-korszak végének fokozatosan elkomoruló világát. A háttér: a Magyarország német megszállását követő időszak, a kiugrási kísérlet körüli bonyodalmak, a nyilas terror előszele, majd tragikus valósága. Wertheimer Miklósnak, a kormányzó „másik” (értsd: a történészek előtt ismeretlen) szárnysegédének életében kellemetlen fordulat áll be egy októberi napon, ugyanis a kezei közül rabolják el Horthy kisebbik fiát, akinek a személyes biztonságáért ő maga felel; és ez még nem is a legsúlyosabb fejlemény, amellyel a nap folyamán szembesülnie kell. Különös feladatokkal bízzák meg ugyanis: először egy haldokló geológust és annak kis-habókos lányát kell kimenekítenie az országból, ezzel szinte egy időben pedig egy ennél is felelősségteljesebb

megbízást kap. Szálasi már ott őri a kapuk előtt, a megszálló németek támogatásával, a kormányzó és köre pedig tudja, hogy a tragédia bekövetkezte csak idő kérdése; menteni kell tehát a menthetőt, elsősorban a magyar állami legitimitás mindenkori forrását, a Szent Koronát. Nos, ez a nemes feladat vár Wertheimer hadnagyra – és ezzel elszabadul a pokol. Miklós és Emília (az időközben sajnálatos körülmények közt elhalálozott geológus professzor lánya) nyomában ott lohol a komplett hungarista államrendészet, egy Waffen-SS-különítmény és maga Otto Skorzeny őrnagy, „Európa legveszélyesebb embere”, akinek ugyan sikerült kiszabadítania Mussolinit, de a Magyar Királyság kormányzójának adjutánsával mindeközben nem hozta össze a jó sorsa. Az elbeszéléstípus megköveteli, hogy Kondor ezúttal kimozdítsa hőseit szeretett Budapestjéről, a háborús „kalandtúra” útvonala a fővárostól a Balaton-felvidéken át az osztrák hegyekig terjed, holmi titkos kőolajmezők érintésével (ezt az utat a belső borítókon elhelyezett térképeken követhetjük).

Wertheimer hadnagy jelleme némileg különbözik a Gordonétól: először üt (és lő), aztán kérdez, vérbeli katonatiszt, akinek mindene a becsülete és az egyenruhája (no meg az autója), ugyanakkor – és van itt egy kevés, de tényleg csak halovány inkonzisztencia – szabadgondolkodó, olvasott és fess fiatalember, afféle Jávor Pál-alkat, kissé nyersebb kiadásban. (Hősünk tevékenységének számszerűsített mérlegét egyébként megtekinthetjük a blog infografikáján: ebből kiderül, hogy pontosan hány ember halálához van köze, hányszor verik el alaposan, hány autót tesz tönkre vagy hány alkalommal jut eszébe Muráti Lili. Csak mihez tartás végett.) Az eddigiekből talán kitűnik, hogy *A másik szárnysegéd* műfaját tekintve úgy mond történelmi kalandre-

gény, Kondor Vilmosnak pedig ez az új műfaj még nagyobb játékteret biztosít arra, hogy kiélje a történelmi tények és a fikció szétszalaszthatatlan összekeverése iránti szenvedélyét. Kondor fontosnak tartja jelezni, hogy műve – a műfajváltás ellenére – szervesen „íródik bele” a már jól ismert regényuniverzumba: a könyv főgonosza az a Hain Péter (szintén létezett történelmi figura egyébként), aki államrendészeti detektívként már Gordon életét is megkeserítette néhányszor. Így indáznak egymásba a Kondor-történetek, és nehezen szabadulunk attól az érzéstől, hogy egyszer csak átsétál a színen, mintegy *cameo* gyanánt, maga Gordon Zsigmond. Egy kitalált hős – a „másik szárnysegéd” – a korszak valós díszletei és figurái között mozog, dokumentálhatóan megtörtént események és folyamatok kifejtésében kap döntő szerepet – a kalandregények hagyományos, akció- és üldözésszerű dramaturgiájának keretei között.

Mindeközben, természetesen és elkerülhetetlenül, szerelmes lesz és humoránál marad – ami, figyelembe véve, hogy rajta múlik egy ezeréves koronaékszer sorsa, nem kis teljesítmény. Merész elbeszélői fogás Kondor részéről, hogy egyes szám első személyű narrációt használ, érvényesítve Miklós nézőpontját – viszont igencsak kétélű megoldás, hogy ezt az elbeszélői perspektívát időnként megszakítják a „náci tábor” egyes szám harmadik személyben írott epizódjai. A mindentudó narrátor tehát időnként maga alá gyűri a szubjektív nézőpontot, és ezzel némi zavart kelt az olvasói/értelmezői viszonyulásban. Mindenesetre azt megtudjuk, hogy Miklós a Szent Korona-tan feltétlen híve, s bár a kormányzót – annak korlátozott államférfiúi képességei dacára – becsüli (a kissé teszteszta és korlátolt, de alapvetően jó szándékú hazafiként és megtört apaként ábrázolt Horthy ka-

raktere külön stúdiomot érdemelne), nincs kétsége afelől, hogy esküje a magyar állami folytonosság megtestesítőjéhez, a koronához köti. A Szent Korona ebben a képzetben a klasszikus kalandregények áhított *kincsének* szerepét tölti be, amely egyfajta „varázserővel” (esetünkben: legitimitással) ruházza fel birtoklóit – mindent összevetve, az alaphelyzet kísértetiesen emlékeztet *Az elveszett frigyáda fosztogatóira*. A hajsza tétje azonban mégiscsak túlmutat az Indiana Jones-szituáción: azáltal, hogy az író ezt a szakrális történelmi szimbólumot állítja a bonyodalom

középpontjába és a „Kondor-márka” hullámain beemeli a tömegkultúra vonatkoztatási rendszerébe, többet tesz a Szent Korona-kultusz érdekében, mint a nemzeti ezotéria megannyi terméke – függetlenül attól, hogy ez szerzői szándékában állt-e vagy sem. És valami azt súgja, hogy a korona valóban kalandregények lapjaira kívánczó történetével találkozzunk még később, ahogyan Wertheimer Miklóssal is – egy másik Kondor-regényben, amely szerencsénkre ugyanaz, mindig ugyanaz.

Papp Attila Zsolt

■ **JEGYZETEK**

1. „A hétköznapi embert szeretem, aki véletlenül követ el bűnt” – Interjú Kondor Vilmos íróval.
http://www.helikon.ro/index.php?m_r=3314

2. [kondorvilmos.kinja.com](http://www.kondorvilmos.kinja.com)

AZ ELMÉLYÜLTEN OLVASÓ GYERMEK REJTÉLYES ESETE

■ „– Kinek van telefonja?

Tizenketten jelentkeztek.

– S a telefonbirtokosok közül ki rendelkezik a legértelmesebb szülőkkal?

– Én! – kiáltott kis Kedd.”

Ezzel a beszélgetéssel indul Erik Kästner közismert regényében, az *Emil és a detektívek*ben az önjelölt berlini detektívek gyűlése. Az idézet ugyanakkor rávilágít a gyermekdetektív sajátos, függő helyzetére is, arra, hogy mozgástere időnként korlátozott, cselekvési lehetőségei pedig attól függenek, mennyire bizonyulnak „értelmesnek” a szülők.

A könyvforgalmazók szerint ismét népszerű a detektívregény, a krimi, a klasszikusokat újrarendítik, a zsenégeket, töredékeket kiadják és újra kiad-

ják, új szereposztásban filmre viszik, de a régit is vetítik még. Miss Marple, Poirot, Maigret és Philip Marlowe mellett Lisbeth Salander és más új, hivatásos vagy magánnyomozók keverednek kalandokba és oldanak meg csavarosabbnál csavarosabb bűnügyeket. Krimet immár nem csak a felnőttek, hanem a gyerekek is olvasnak. Ámbár rejtélyekkel, titkokkal már a legfiatalabb olvasóknak (sőt azoknak is, akiknek még felolvasnak) szánt könyvekben találkozunk, az immár stabil olvasónak számító 8–12 éves korosztály a jobb híján „gyermekkrimi” műfaji jelöléssel megnevezhető könyvek célközönsége. Gyermekkrimi minden olyan történet, amelyben valamilyen rejtélyes bűn-

Sir Steve Stevenson: *Agatha nyomoz. A fáró rejtélye*. Manó Könyvek, Bp., 2013; Sir Steve Stevenson: *Agatha nyomoz. A rejtélyes bengáliai eset*. Manó Könyvek, Bp., 2013; Irene Adler: *Sherlock, Lupin és én: A fekete dáma*. Manó Könyvek, Bp., 2013; Irene Adler: *Sherlock, Lupin és én: Utolsó felvonás az Operában*. Manó Könyvek, Bp., 2013.